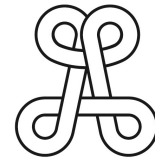

RIKTIG RESTAURERING AKERSHUS FOLLO

AKERSHUSMUSEET

Referat fra WS 12

Tre til tekking og kledning og konstruksjoner.

Maihaugen, Lillehammer.

19-21 september 2012.

Drøbak, 12 november 2012

Håndverkerprosjektet Riktig Restaurering Akershus-RRA i Drøbak har igjen hatt gleden av å samarbeide med Maihaugen og museumshåndverkerne der. Denne gang var vi invitert til å arbeide med det nye scenebygget på "Dansarvollen". Bygget ble satt opp i mars-april 2012. Det er et hus med vegger av grovt bindingsverk. Takkonstruksjonen kalles fotingsrøst og er typisk for Hadelandsområdet. Konstruksjonen er tegnet og dimensjonert av tømmer Trond Oaland, som også ledet arbeidet. Tradisjonsbærer Oddbjørn Myrdal var med som "veiviser og mentor" i hele byggeprosessen.

Vi ankom Maihaugen kl 09.00 onsdag morgen og ble møtt av håndverkerne ved museet og av direktør Gaute Jakobsen. Vi fikk deilig frokost, kaffe og wienerbrød servert etter ankomst. Gaute Jakobsen ønsket oss velkommen, og satte stor pris på det samarbeidet vi har fått til. Han så med spenning fram til å følge vårt arbeid med scenen. Vi fikk deretter en gjennomgang av Maihaugens mange museer og aktiviteter. Håndverkerformann Frank Sæhl Larsen orienterte kort om scenens konstruksjon og hvordan arbeidet var gjennomført. Spesielt gikk han inn på konstruksjonen av en kammet drager som spenner over hele scenen. Deretter fikk vi en guidet omvisning av konservator Kåre Hosar i Bjørnstadtunet, en storgård med 27 bygninger som ble flyttet fra Vågå til maihaugen ca 1910.

Etter lunsj startet vi opp arbeidet ved scenebygget. Hovedarbeidet var å sortere bord til taktro, klargjøre og feste disse på scenens tak. Vi ble delt inn fire grupper: sortering av bord –

Scenen på Dansarvollen

Konstruksjonen av en kammet drager

underliggere, overligger og veggbord; kanting av overligger med øks; høvling av vannspor langs kanten på over- og underliggerne; tilpassning og feste av de ferdige bordene på taket.

Sortering av bord

Granbord med hengekvist (ved margin)

Innvokst toppbrekk fra ungdommen. Tennar og spenninger. Urolig. Ubrukelig til takbord.

Tømmeret hadde vokst i Gausdal, ca 600 moh. Det var utplukkede grantrær med hengende kvist og bar helt ned til bakken. Slikt tømmer gir rolige bord. Tømmeret ble fraktet til Maihaugen og skåret i 25-30 mm. tykkelse av museumshåndverkerne på egen sag. Bordene ble lagret for naturlig tørking med margin opp og med 1" lekt som stikk.

Sortering av bord: Bordstablene ble sortert i tre hauger: underbord, påbord og veggbord. Man ønsket brede bord til takbord. De smaleste bordene ble sortert ut til veggbord. Underbordene og påbordene sorteres ut som bord som ligger nær margin på begge sider. Vanligvis er det to bord på hver side av margin som er gode nok. Bord som ligger nær margin har ikke gjennomgående kvist. Kvistene er synlige som "fjærkvister" og ligger helt i overflaten. **Underbordene** har den strengeste sorteringen og det må ikke være sprekker, svartkvist eller kvister som kan lede vann inn på siden av bordet. **Påbordene** skal også være fri for sprekker og svartkvist, men kan ha kvister som leder

vann ut på påbordet. Alle takbordene skal ligge med margin opp på taket. **Veggbordene** kan ha gjennomgående frisk kvist, men ikke for stor.

Kanthogging etter krittstrek

Kanting av påbord: Etter at takbordene var sortert til på-og underbord, ble påbordene kantet med øks. Bordene ble snorslått slik at bordene ble bredest mulig, med tydelig rot og topp og slik at all barkkant ble lå utenfor streken. Kantingen ble gjort med forskjellige økser, for å kjenne forskjellen på øksetyper til forskjellig arbeid.

Høvlede vannspor i underbord

Høvling av vannspor: På underbordet ble det høvlet to parallelle vannspor langs begge ytterkanter på oversiden. Påbordet fikk tilsvarende vannspor på undersiden. Vannsporene fungerer som drenering av vann som renner/blåser inn mellom under-og påbord. Ved festing av bordene, kommer vannsporene over hverandre og danner to rør, som vannet ledes i ned til takfoten. Høvling av vannspor på denne måten kom da sagede bord ble vanlige på 16-1700-tallet, og byggeskikken ble endret fra liggende til stående takbord.

Takarbeid med legging av takbordene

Legging av bordtak/taktro: Når man som her, legger bordtak med kone bord, legges underbordene med roten ned og påbordene med roten opp.

Underbord med rot ned og påbord med rot opp

Åpningen mellom påbordene vil da være større nede ved raftet enn oppe ved mønet. Vannet vil renne fra påbordenes kanter. Underbordene ble festet med 3" klipt bygningsspiker, og påbordene med 4". Spikeren er litt flat i formen og spikeren settes på tvers av bordet ved spikring, for å få best mulig tetting.

I løpet av arbeidsdagene fikk vi gjort mer enn planlagt arbeid, og nesten hele baksiden av scenetaket ble ferdig spikret. Inndeling av bord for tilpasning til vindski gjensto. Taket på scenen skal ligge som synlig bordtak i noen år. Deretter blir det enkeltkrum teglstein.

Les mer om bord til kledning og tekking i bøker av Jon Boyer Godal.

Etter avsluttet praktisk arbeid på Maihaugen, reiste i til "Aulestad", Bjørnstjerne Bjørnsons hjem fra 1875-1910. Bondegården med alle bygninger ble museum i 1935.

Aulestad. Hovedbygningen, drengestua og låven

Vi fikk en flott guidet rundtur ute og inne om anleggets historie av daglig leder Bente Forsberg og vi fikk en fin gjennomgang av Frank Sæhl Larsen, som fortalte om alt arbeidet som har blitt utført på bygningene i perioden fra 2008 til i dag. Hovedbygningen på Aulestad, Folkestua og låven har i årene 2008-10 gjennomgått omfattende restaurering.

Les mer om Aulestad og restaureringsarbeidene:

<http://www.maihaugen.no/no/Aulestad/Restaurering-20101/>

<http://www.maihaugen.no/no/Aulestad/Restaurering-20101/Restaurering/>

Maihaugen hadde lagt alt til rette for at vi fikk et stort faglig utbytte og flott sosial profil. Gjentakelse ønskes!!

Deltagere fra RRA: Piet Jensen, Adrian Holte, Geir Smedsrud, Tommy Østby, Ole Christian Wold, Martin Haug Nilsen, Alexander Myrseth, Helge Mørk og Thor-Egil Wiklem Jensen.

Deltagere fra Maihaugen: formann Frank Larsen, museumshåndverkerne Jørn Ulven, Terje Myhre, Henning Svendsrud, Ole Marcus Huse.

Per-Willy Færgestad

Prosjektleder RRA